

Grčarice – spomin in opomin

Dr. Boris Kravanja; foto: arhiv Demokracije, Slovenska novejša zgodovina (Ljubljana 2005)

V času italijanske okupacije 1941–1943 in izvajanja komunistične revolucije, ki je vodila partizansko odporiško gibanje v Sloveniji, so na območju Ljubljanske pokrajine delovali tudi odredi Jugoslovanske vojske v domovini (JVvD).

Spominsko znamenje pri Mozlju

Ti so delovali pod poveljstvom generala in ministra vojske Draže Mihailovića, katerih eden (najštevilnejši) je v začetku septembra 1943 v Grčaricah južno od Kočevja postavil svojo bazo in pod vodstvom majorja JVvD Danila Koprivice razporedil svoje vojake lokalno v obrambnem smislu in po vojnem razporedu čakal na enote JVvD, ki so s hrvaške stra-

ni prihajale v Slovenijo, da bi v pričakovanju svetovnih vojaških sprememb okrepile aktivnosti v boju proti italijanskemu okupatorju.

Zgodovinsko znano je, kako je italijanski okupator v času 1941–1943 počenjal številna grozodejstva na območju Ljubljanske pokrajine, kar je povzročilo smrt številnih Slovencev in porušilo ogromno slovenskih domačij!

Julija 1943 je »padel«
Mussolini, 8. septembra pa je italijanska okupacijska armada kapitulirala pred zahodnimi zavezniki.

Razmerje sil Knjiga M. F. Kranjca Plava garda (Založba Pro-Andy, Maribor 2006) – zaporno poročilo generalštabnega polkovnika JVvD Karla I. Novaka – podrobneje opisuje dogajanje v času 1941–1943, ko je

v času izvajanja krvave komunistične revolucije na Slovenskem na ljubljanskem območju operirala tudi edina redna in legitimna vojaška sila – vojska okupirane Jugoslavije –, nasprotna stran je bil italijanski okupator!

Razpored vojaških sil v času italijanske kapitulacije septembra 1943 je bil naslednji:

- italijanski okupator s svojo veliko vojaško močjo, ki je do kapitulacije izvajal svoj grozoviti teror nad slovenskim narodom;

- v okviru NOB organizirane partizanske enote (brigade) pod vodstvom KPJ (Komunistične partije Jugoslavije) oziroma KPS (Komunistične partije Slovenije), ki so izvajale komunistično revolucijo, skrivajoč jo pod plaščem NOB;

- enote JVvD, katerih glavni odred je bil z okrog 200 pripadniki razporejen prav na Grčaricah (v sestavu je bilo okrog 50 podoficirjev in oficirjev, ki jih je vojaška prisega vezala na JVvD).

Razvoj dogodkov je znan: partizanske enote so ob aktivni in odločilni podpori italijanskega (tedaj še okupatorskega) topništva razbile postojanko v vasi Grčarice in povzročile sicer

Izjava pripadnikov nekdanje »nacionalne ilegale« v Sloveniji

Pripadniki »nacionalne ilegale«, živeči v Združenih državah in drugod po svetu, z obžalovanjem sprejemamo na znanje nesoglasja, ki se pojavljajo v domovini v zvezi z organiziranjem vsakoletnih spominskih srečanj in sploh vzdrževanjem spomina na žrtve komunistične revolucije v Sloveniji.

Naša medvojna organizacija je bila povsem specifičnega značaja in se je v smislu obstoječih zakonov zavzemala za obnovo nekdanje Jugoslavije kot demokratične federalne države v smislu Atlantske listine zahodnih zaveznikov. Pri tem pa se ni vključevala v prizadevanja drugih organiziranih skupin, ki so se prav tako, a iz drugačnih razlogov uprle diktatu komunistične Osvobodilne fronte.

Usoda je hotela, da naša prizadevanja niso obrodila sadu in da so nam ostali samo neznani grobovi, po večini na območju okrog Mozlja

na Kočevskem pa v nemških koncentracijskih taboriščih Dachau, Auschwitz, Ravensbrück, Neuengamme in na potopljeni ladji v hladnem Baltiku. Na lastno iniciativo in z lastnimi sredstvi smo našim padlim oskrbeli skromna spomenika v Hrovači in v Mozlju ter si obljubili, da ju bomo vzdrževali, dokler bo to le mogoče.

Zahvaljujemo se soborcem v domovini, ki skrbijo za te pomnike, in jih pozivamo, da nadaljujejo to delo ne glede na okoliščine.

Naše vojne žrtve so padle za vzvišeno idejo, ki pa ni preživela tragičnih dni druge svetovne vojne in je danes priznana samo kot vzvišena, a neuresničena ideja. Pripadniki »nacionalne ilegale«
kjer koli po svetu bomo poskrbeli, da bo spomin na naše soborce, ki so dali svoja življenja za to idejo, živ še dolgo v prihodnosti.

Za pripadnike „nacionalne ilegale“ Pavle Borštnik